

בית דין אזורי לעבודה בתל אביב - יפו

ב"ל 26237-02-11

01 ינואר 2015

לפני:

כב' השופטת רות צדיק

נציג ציבור (עובדים) מר אלכסנדר לוי

התובע:

[REDACTED]
ע"י ב"כ עו"ד אורן גרימברג

הנתבע:

המוסד לביטוח לאומי
ע"י ב"כ עו"ד רועי הרריפסק דין

1. לפנינו תביעתו של מיכאל קחלון (להלן - התובע) להכיר בפגימה בברכיו כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה.
2. ביום 5.8.13 מונה מומחה רפואי לבחינת הקשר הסיבתי הרפואי בין הפגיעה ממנה סובל התובע בברכיו לבין תנאי עבודתו.
3. ביום 16.2.14 ולאחר הגשת מלוא המסמכים הרפואיים, מונה ד"ר י. טיטון – מומחה לכירורגיה אורתופדית לשמש כמומחה יועץ רפואי בשאלות הרפואיות העומדות לבירור.

השאלות עליהן התבקש המומחה להשיב-

4. מהי הפגימה הרפואית ממנה סובל התובע?

5. האם קיים קשר סיבתי רפואי בין תנאי העבודה של התובע המתוארים לעיל, לבין הפגימה ממנה סובל הוא?

6. האם כל פעולה או כל מאמץ שהתובע ביצע בעבודתו, גרמו לבזק זעיר, בלתי ניתן לאבחון לכשעצמו, נזק אשר לפחות בחלקו היה בלתי הפיך, כאשר הצטברותם של נזקים זעירים אלה היא שגרמה לליקוי (בדרך של גרימה ו/או בדרך של החמרה)?

7. ככל שהתשובה לשאלה ג' הינה חיובית - האם השפעת העבודה על הליקוי הייתה פחותה בהרבה מהשפעת הגורמים הטבעיים?

חוות דעת המומחה הרפואי -

8. בתחילת חוות הדעת המומחה סקר את עובדות המקרה כפי שהן עולות מהחלטת המינוי וכך נרשם-

"התובע יליד 1954, עם סיום שירותו הצבאי בשנת 1974 החל לעבוד במשק משפחתי בעבודת כפיים קשה במשך 14 שנים. בעבודתו נדרש להתכופף רבות תוך כריעת ברכיים ממושכת בעבודות שונות כגון דילול, ניקוש עשבים קטיף ואיסוף הפרי משיחים וצמחים.

בשנת 1988 החל לעבוד כאיש תחזוקת מבנה, עבודתו כללה בניית קירות גבס, שבירות קירות, שיפוצים אינסטלציה וכו'.

במסגרת עבודתו עבד חמישה ימים בשבוע במשך כ 10 שעות ביום, בתפקידו ביצע את כל עבודות הבנייה והשיפוצים במפעל. בעבודתו עבד עבודה פיזית קשה ועסק באופן מתמיד בבניה.

תפקידו היה כרוך בפירוק והרכבה של קווי יצור ובכל יום העבודה נאלץ לטפס על מדרגות גבוהות תוך נשיאת משקלים כבדים וכן הרכיב רצפות עץ והחליף משטחי ענק של ריצוף ואף החליף הוא משטחי Pvc תוך כריעה על הברכיים. במהלך עבודתו הפעיל ממושכות את ברכיו כולל הליכה עם סולם בין רגליו. בנוסף כחלק מעבודתו הרים פלטות גבס אשר כל אחת מהן שוקל כ 30 ק"ג. מהקומה הראשונה עד לקומה השישית ולאחר מכן מתיישב על ברכיו וחותר בלטות, גבס, יריעות Pvc, מבצע עבודה עם פטישים ופינוי פסולת.

התובע ביצע פעולות הדומות במהותן, פעמים רבות ביום, תוך עומס רב על הברכיים.

עד שנת 2006 עבד בעבודה פיזית בלבד.

לאחר סקירת המסמכים הרפואיים ערך המומחה "דיון" כדלקמן-

"מר מיכאל קחלון סובל מכאבים בשתי ברכיים הנובעים ממחלה ניוונית (אוסטאוארטריטיס) בשתי הברכיים. קיימת פגיעה בעיקר במדור הפנימי של שתי הברכיים ובמדור פטלופמוראלי.

אוסטאוארטריטיס הינה מחלה מפרקית ניוונית המאופינת בהרס הדרגתי של הסחוס המפרקי המלווה עיבוי העצם סובכונדראלית, יצירת אוסטאופיטים ולבסוף עוות מפרקי ועוד. התהליך הניווני הינו איטי, הדרגתי ואורך שנים רבות.

לפי תאור עבודתו של מר קחלון, אשר מצוי בהחלטת בית הדין, יש בתנאי עבודתו של מר קחלון מצב של חשיפת הברכיים לתנודות הפוגעת באותו מקום פעמים חוזרות, במשך שעות רבות מידי יום ולאורך שנים רבות כשחלק מעבודתו גם דומה לתיאור עבודה של רצפי בניין- העובדים בכיפוף ברכיים מעבר ל 90 מעלות במשך שעות רבות מדי יום ולאורך שנים רבות. לכן אני קובע כי יש להכיר במצבו כבמצב מיקרוטראומה מצטברת, לפחות בקשר של החמרה למצבו כיום".

להלן תשובות המומחה לשאלות בית הדין-

"א. התובע סובל מכאבים בשתי ברכיים הנובעים ממחלה ניוונית (אוסטאוארטריטיס) בשתי הברכיים, קיימת פגיעה בעיקר במדור פנימי של שתי הברכיים ובמדור פטלופמוראלי.

ב. תנאי עבודתו של התובע, כפי שתוארו בהחלטת בית הדין, בהחלט סביר כי האיצו את הופעת השינויים הניווניים לפי תאוריית המיקרוטראומה (CUMMULATIVE STRESS DISORDER) מדובר בהחמרת מצב כתוצאה מתנאי עבודתו של התובע, אשר גרמו להחמרת/האצת הופעת השינויים הניווניים בברכיו. אין אפשרות מדעית/רפואית להעריך במדויק את מידת השפעת תנאי עבודתו, לכן יש מקום לקבל את תביעתו כהחמרת מצב, בגין תנאי עבודתו.

ג. בהתאם לתאוריית המיקרוטראומה, יש בתנאי עבודתו של מר קחלון מצב של חשיפת הברכיים לתנודות הפוגעת באותו מקום פעמים חוזרות, במשך שעות רבות מדי יום ולאורך שנים רבות כשחלק מעבודתו גם דומה לתיאור עבודה של רצפי בניין- העובדים בכיפוף ברכיים מעבר ל 90 מעלות במשך שעות רבות מדי יום ולאורך שנים רבות. לכן אני קובע כי יש להכיר במצבו כבמצב מיקרוטראומה מצטברת לפחות בקשר של החמרה למצבו כיום.
ד. בהתאם לתיאור העבודה אני קובע כי קיים קשר משמעותי אשר גרם להאצה בגורמים הטבעיים להתפתחות המחלה הניונית בברכיו של התובע וכי יש מקום לקבל את תביעתו כהחמרת מצב, בשיעור של מחצית בגין תנאי עבודתו".

9. עם קבלת חוות הדעת, הגיש הנתבע בקשה להפנות למומחה שאלות הבהרה. להלן השאלות שהועברו למומחה-

"א. הינך מופנה להחלטת המינוי בה פורטו בפניך פעולות שונות שביצע התובע, כאשר בסעיף 9 להחלטה צוינו מספר פעולות אשר מהוות פעולות חוזרות ונשנות, דומות במהותן. נא ציין איזה פעולה מבין הרשימה היא הפעולה שלדעתך גרמה להחמרת המצב לפי מנגנון המיקרוטראומה. אנא נמק תשובתך.

ב. אנא הסבר כיצד גרמה הפעולה לדעתך, להחמרת המצב ומה היה מנגנון הפגיעה לפיו קבעת את מסקנתך".

10. להלן תשובות המומחה לשאלות ההבהרה-
- "א. עיקר הפגיעה במנגנון מיקרוטראומה נגרמה למר קחלון מעבודה ממושכת בעמידה על ברכיו, כפי שתואר בהחלטת בית הדין, גם בעבודתו במשק המשפחתי, גם בעבודתו כשהחליף משטחי PVC תוך כריעה על הברכיים.
- ב. כך, שכפי שצינתי בחוות דעתי מתאריך 11.5.14 מצבו של מר קחלון מתאים ודומה למצב של חשיפת הברכיים לתנודות הפוגעת באותו מקום פעמים חוזרות, במשך שעות רבות מדי יום ולאורך שנים רבות כשחלק מעבודתו גם דומה לתיאור עבודה של רצפי בניין- העובדים בכיפוף ברכיים מעבר ל 90 מעלות במשך שעות רבות מדי יום ולאורך שנים רבות. לכן אני קובע כי יש להכיר במצבו כבמצב מיקרוטראומה מצטברת, לפחות בקשר של החמרה למצבו כיום".

תמצית טענות התובע -

11. התובע עבד מיד לאחר שחרורו במשך כל ימי חייו ועד לשנת 2006 בעבודות המצריכות שימוש ממושך, מאומץ חריג ולא סביר בברכיו ולכל הפחות ב-50% מהזמן.
12. התובע צירף לתצהיריו מסמכים רפואיים התומכים בטענה כי הנזק המצוי בברכיו הינו תוצאה של מאמץ יתר ותדיר בברכיים.
13. התובע נחקר ע"י חוקר הנתבע, אשר לא זומן ליתן עדות ופירט באופן ברור את אופי עבודתו והשימוש החורג והממושך בברכיו, אשר לבסוף גרם לנזק בלתי הפיך כתוצאה מעבודתו.
14. התובע נבדק על ידי מומחה בית הדין, ד"ר י. טיטיון, אשר קבע בחוות דעתו כי יש להכיר במחלת התובע כמיקרוטראומה שנוצרה במשך שנות עבודתו הרבות במקצועו. חוות הדעת היתה חד משמעית כמו גם תשובותיו לשאלות ההבהרה על כן יש לקבל את התביעה.

טיעוני הנתבע -

15. גרסת התובעת אינה מתאימה לתורת המיקרוטראומה הן עקב הגיוון הרב שבעבודת התובע והן עקב תנוחת הכריעה הסטטית שאינה מתאימה להגדרת "פעולות חוזרות ונשנות".

16. המומחה פירט בחוות הדעת פעולות שביצע התובע בהסתמך על החלטת המינוי. פעולות אלה אינם דומות ואף אינן דומות במהותן כדרישת הפסיקה. יש ליתן את הדעת לכך שהמומחה ציין "מתיישב על ברכיו וחותר בלטות" מכאן שהמומחה עצמו סבר כי תנוחת הכריעה הינה סטטית ולא רצף של תנועות חוזרות.
17. המומחה קבע כי חלק מעבודת התובע דומה לעבודתם של רצפי בניין העובדים בכיפוף ברכיים. עם זאת הרצפים הוכרו כקבוצת סיכון למחלת מקצוע (לא מיקרוטראומה) מאחר שבמהלך עבודתם הם נעים ממקום למקום תוך כריעה על הברכיים ואין הדבר דומה למצבו של התובע שכורע על ברכיו בתנוחה סטטית למשך זמן רב. אין בהחלטת המינוי כל רמז לכך שהתובע נע ממקום למקום תוך כדי כריעה על הברכיים.
18. המומחה קבע שהתובע סובל ממחלה ניוונית ומכאן שאין המדובר במיקרוטראומה.
19. המומחה נדרש לענות על שאלות הבהרה לבקשת הנתבע, הוא נשאל הן לעניין מהות התנועה החוזרת ונשנית והן לעניין מנגנון הפגיעה.
20. בתשובותיו ענה המומחה כי לדעתו מצב התובע נובע מכריעה ממושכת על הברכיים מכאן שגם לדעת המומחה אין מדובר בסדרת פעולות חוזרות ונשנות בתדירות גבוהה וברצף, כנדרש בהלכה המחייבת אלא בעבודה בתנוחה לא נוחה לאורך זמן רב.
21. לפי ההלכות המחייבות ובכללן הלכת מוייז העדכנית (עבל 13-02-19905) תנוחה איננה תנועה חוזרת ונשנית לפיכך, אינה יכולה להוות בסיס לפגיעה זעירה.
22. המומחה חזר וטען כי מצבו של התובע מתאים למצבם של רצפי בניין אולם הרצפים מוכרים כנפגעי עבודה לא עקב כריעה ממושכת אלא עקב תנועה בלתי פוסקת ממקום למקום תוך כדי כריעה.

23. המומחה לא ענה כלל לשאלת ההבהרה השניה שהוצגה לו ולא תיאר את מנגנון הפגיעה באופן שניתן להבין ממנו אם מדובר בפגיעה זעירה, אם לאו. מכאן שגם בתחום זה לא הרים התובע את נטל ההוכחה.
24. מאחר שהמומחה עצמו לא ידע לתאר את מנגנון הפגיעה וקבע שמדובר במחלה ניוונית ומאחר שהמומחה הסתמך במסקנתו על אנלוגיה שגויה של עבודת התובע לעבודת רצפים – התובע לא הרים את נטל ההוכחה גם בתחום הרפואי.
25. מבוקש לדחות את התביעה אם במשור העובדתי משפטי ואם במשור הרפואי.

דין והכרעה-

26. בהתאם להלכה שהתווה בית הדין הארצי חוות דעת המומחה מטעמו הינה בבחינת "אורים ותומים" לבית הדין בתחום הרפואי וככלל, בית הדין מייחס משקל מיוחד לחוות הדעת המוגשת לו על ידי המומחה מטעמו, יסמוך ידו עליה ולא יסטה מקביעותיו אלא אם כן קיימת הצדקה עובדתית או משפטית יוצאת דופן לעשות כן (ראו – דב"ע נו/244-0 המוסד לביטוח לאומי נ' יצחק פרבר, עב"ל 1035/04 דינה ביקל נ' המוסד לביטוח לאומי).
27. בית הדין נוהג לייחס משקל רב לחוות דעתו של המומחה מטעמו, שכן אובייקטיביות המומחה מטעם בית הדין גדולה יותר ומובטחת במידה מרבית מעצם העובדה כי אין הוא מעיד לבקשת צד ואין הוא מקבל את שכרו מידי בעלי הדין (ראו: דב"ע 411/97 דחבור בוטרוס נ' המוסד לביטוח לאומי, [פורסם בנבו], וכן עב"ל 341/96 שמעון מליחי נגד המוסד לביטוח לאומי, פד"ע לד. 377).
28. לא מצאנו כי במקרה הנדון יש הצדקה עובדתית או משפטית שלא לקבל את חוות דעתו של המומחה הרפואי ונפרט.
29. בניגוד לטענות הנתבע, המומחה קבע בבהירות כי במסגרת תנאי עבודתו ברכיי התובע נחשפו לתנודות הפוגעות באותו מקום פעמים חוזרות במשך שעות רבות, מדי יום ולאורך שנים. המומחה הוסיף וציין כי חלק מעבודתו של התובע דומה לתיאור עבודה של רצפי בניין העובדים בכיפוף ברכיים מעבר ל-90 מעלות במשך שעות רבות מדי יום, על כן תנאי עבודתו עונים על תורת המיקרוטראמה.

המבוטח. רק לאחר שנקבע הקשר הסיבתי כאמור מתעוררת שאלת היחס בין השפעת תנאי העבודה על הליקוי אל מול גורמיו האחרים. לגבי שאלה זו די בהשפעה משמעותית של תנאי העבודה על קרות אותו הליקוי כדי שהוא יוכר כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה. השפעה משמעותית הינה, על פי הפסיקה, השפעה בשיעור 20% לפחות של תנאי העבודה על אותו הליקוי ביחס לגורמיו האחרים."

בענייננו, המומחה קבע באופן ברור ונהיר כי "קיים קשר משמעותי אשר גרם להאצה בגורמים הטבעיים להתפתחות המחלה הניוונית בברכיו של התובע וכי יש מקום לקבל את תביעתו כהחמרת מצב, בשיעור של מחצית בגין תנאי עבודתו".

35. הלכה פסוקה היא כי בית הדין יאמץ דעתו של בעל המיומנות הרפואית שמונה על ידו להכריע בשאלות שהכרעה בהן דורשת מיומנות רפואית. בנסיבות מקרה זה, אין כל סיבה או נימוק בעטיו ראוי לסטות מההלכה הפסוקה בעניין חוות דעת המומחה הרפואי. שוכנענו כי חוות הדעת לרבות חוות הדעת המשלימה הינן הגיוניות, ברורות ומעוגנות בממצאים העובדתיים אשר הועברו לעיון המומחה.

36. אשר על כן, התביעה להכרה בליקוי התובע בברכיו כפגיעה בעבודה על פי תורת המיקרוטראומה, מתקבלת.

37. לאור התוצאה אליה הגענו ישלם הנתבע לתובע תוך 30 יום מהיום, סך של 5,000 ש"ח בגין שכ"ט עו"ד.

לצדדים זכות ערעור לבית הדין הארצי לעבודה בירושלים, תוך 30 יום מיום קבלת פסק הדין.

ניתן היום, י' טבת תשע"ה, (01 ינואר 2015), בהעדר הצדדים ויישלח אליהם.

רוית צדיק, שופטת

נציג ציבור עובדים מר
אלכסנדר לוין

30. אמנם המומחה ציין כי התובע החליף משטחי PVC תוך כריעה על הברכיים אך הוסיף וציין כי פעולה זו דומה לפעולת רצפי בניין. ללמדך כי המומחה לא סבר כי מדובר בפעולת כריעה סטטית ואף ההיגיון ונסיון החיים מלמד כי בביצוע פעולת ההדבקה קיים צורך בתזוזה, תוך כדי כריעה בדומה לפעולות המבוצעות על ידי רצפי בניין אשר נעים ממקום למקום במהלך ביצוע העבודה.
31. כעולה מהחלטת המינוי, התובע ביצע פעולות מגוונות במהלך יום עבודתו במשך כ- 20 שנה, עם זאת וכפי שציין המומחה מדובר בקבוצת פעולות חוזרות ונשנות ("פעמים חוזרות") אשר כל אחת מהן בוצעה על ידי התובע מספר פעמים רב ביום, על פני כל שעות העבודה ולאורך שנים תוך שנחשף לתנודות הפוגעות באותו מקום דהיינו, הברכיים. מכאן שאין לקבל את טענת הנתבע כי המומחה לא הצביע על מנגנון של פגיעה זעירה כלל.
32. אשר לקביעת המומחה כי התובע סבל ממחלה ניוונית, אמנם המומחה קבע כדלקמן- "סובל מכאבים בשתי ברכיים הנובעים ממחלה ניוונית (אוסטאוארטיטיס) בברכיו". עם זאת אין להתעלם מקביעת המומחה כי תנאי עבודתו של התובע, כפי שתוארו בהחלטת בית הדין, האיצו לדעת המומחה, את הופעת השינויים הניווניים בהתאם לתורת המיקרוטראומה. המומחה סיכם וקבע כי – "בהתאם לתיאור העבודה אני קובע כי קיים קשר משמעותי אשר גרם להאצה בגורמים הטבעיים להתפתחות המחלה הניוונית בברכיו של התובע וכי יש מקום לקבל את תביעתו כהחמרת מצב, בשיעור של מחצית בגין תנאי עבודתו".
33. הנה כי כן כעולה מחוות דעת המומחה, אומנם התובע סובל ממחלה ניוונית אולם ההחמרה והאצת המחלה יסודה בתנאי עבודתו. יובהר כי בהתאם להלכה הפסוקה, קשר סיבתי על דרך החמרה יחשב לקשר סיבתי.
34. בעניין בר"ע 7293-06-13 יעקב סיטרוק – המוסד, ניתן ביום 29.8.13, התווה בית הדין הארצי את הדרך עת נבחנת תביעה על פי עילת המיקרוטראומה וכך נקבע –

"לגבי הקשר הסיבתי, כאשר מדובר במיקרוטראומה, אזי חובת הוכחתו בסבירות העולה על 50% מוטלת על